

Grafični evfemizmi v računalniško posredovani komunikaciji

MIJA MICHELIZZA

*Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Novi trg 4,
SI – 1000 Ljubljana, mmija@zrc-sazu.si*

URŠKA VRANJEK OŠLAK

*Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Novi trg 4,
SI – 1000 Ljubljana, uvranjek@zrc-sazu.si*

SCN X/2 [2017], 38–49

Prispevek predstavlja analizo grafičnih evfemizmov izbranih kletvic v računalniško posredovani komunikaciji (Twitter in komentarji pod novinarskimi prispevki) in skuša ugotoviti, kako jih uporabniki prikrijejo z namenom, da bi se izognili avtomatskemu zaznavanju in izbrisu svojih tvitov ali komentarjev. Najpogostejša tipa grafičnih evfemizmov sta nadomeščanje črke z nečrkovnim znakom in vstavitve nečrkovnega znaka v besedo. Zelo pogosto je tudi zaporedje ponavljajočih se znakov v takih besedah. Manj pogosti so nadomeščanje črkovnega elementa z vizualno podobnim znakom ter zamenjave črk z drugimi črkami in kombinacijami črk s podobno izgovarjavo. Analiza tudi pokaže, da so uporabniki zelo inovativni; sklopi, besedne igre in razne besedotvorne inovacije so zelo pogosti, čeprav je njihov prvotni namen igra z jezikom in ne prikrievanje tabuiziranih besed.

The paper presents the analysis of graphic euphemisms of selected swear words in Slovenian computer mediated communication (on Twitter and in online news comments) and identifies different ways in which CMC users disguise taboo words in order to avoid automatic detection and deletion of their tweets or comments. Most common graphic euphemism types are the substitution of a letter with a non-letter symbol and the insertion of a non-letter symbol. Doubled letters are common as well. The substitution of letters with visually similar symbols, other letters or letter combinations with similar pronunciation are less frequent. The analysis also shows that CMC users are very innovative; juxtaposition, puns and various word formation procedures are very common, even though their primary role is language play rather than taboo word encryption.

Ključne besede: grafični evfemizmi, kletvice, računalniško posredovana komunikacija, Twitter, komentarji pod novinarskimi prispevki

Key words: graphic euphemisms, swear words, computer-mediated communication, Twitter, online news comments

1 Uvod

Odkar obstajajo jeziki, so del človeške komunikacije tudi kletvice, žaljivke in psovke. Ne vemo zagotovo, zakaj so se tovrstne tabuizirane besede pravzaprav pojavile, a zdi se, da so govorci pri uporabi nekaterih besed vedno čutili določen zadržek, saj so jim morda povzročile nelagodje ali pa so nanje negativno reagirali.

Tabuizirane besede so ena od sestavin vsakodnevnega komuniciranja, tako zapisanega kot govorjenega. Lahko so izražene oziroma zapisane brez zadržkov, lahko pa so tudi prikrite oz. evfemizirane (in tako bolj ali manj neškodljive). Razvoj interneta in njegove brezmejne možnosti komunikacije so vodili do novih (in nekoliko manj skritih) načinov izražanja takih besed, zlasti kletvic in psovok.

Namen prispevka je predstaviti analizo grafičnih evfemizmov izbranih kletvic v računalniško posredovani komunikaciji na Twitterju in v komentarjih pod novinarskimi prispevki. Termin grafični evfemizmi se v prispevku uporablja za šifrirane tabuizirane besede (Crystal 2011: 18). Cilj raziskave je prepoznati različne načine, s katerimi spletni uporabniki zabrišejo oz. prikrijejo tabuizirane besede, pogosto z namenom, da bi se izognili avtomatskemu zaznavanju in posledičnemu brisanju objavljenih sporočil.

2 Tabuizirane besede

Allan in Burrige (2006: 40) tabuizirani jezik definirata kot »jezik, ki krši bonton, saj vsebuje tako imenovane ‘umazane besede’«. Zdi se, da izhajajo tabuji iz družbenih omejitev vedenja, zlasti ko povzročajo nelagodje ali kako drugače škodujejo sogovorniku. Tabuizirane besede niso nespremenljive, saj se s časom, prostorom in kulturo lahko spreminjajo. Povod za uporabo tabuiziranih besed je pogosto šok, ki ga povzročijo in ki daje vtis, da ima govorec moč (Allan in Burrige 2006: 27).

Zaradi negativnega učinka, ki ga imajo tabuizirane besede na naslovnika komunikacije, so pogosto (samo)cenzurirane. Allan in Burrige (2006: 2) nava-jata, da cenzura sproži spreminjanje jezika, in sicer z nastajanjem leksemov, ki so zelo kreativni in inovativni. V govorjenem jeziku se cenzura kaže v uporabi evfemizmov, tj. zamenjavi problematičnih, neprijetnih ali neprimernih izrazov z manj žaljivimi ali nevtralnimi. Evfemizem je »predvsem način, kako izreči žaljivko, psovko, vulgarno besedo na družbeno sprejemljiv način« (Nežmah 2011: 76). »Nezapisljivo lahko postane zapisljivo z uporabo vezaja ali zvezdice in neizrekljivo lahko postane izrekljivo z opustitvijo samoglasnika ali soglasnika« (Pinker 2008: 326). Nežmah (2011: 72) je v slovenščini raziskal evfemizme tipa *mam te poln kufr*. Slovenske tabuizirane besede, zlasti kletvice in psovke, so kljub nasprotnemu splošnemu prepričanju prav tako raznolike kot v katerem koli drugem jeziku.

Nežmah (2011: 96–97) definira kletvico kot stavek sam po sebi, ki vedno preseneti, psovko pa kot besedo oz. besedno zvezo, ki žaljivo opisuje nago-vorjenega.

Kletvice imajo tudi katarzično funkcijo, saj jih včasih »nepremišljeno izre-čemo v trenutkih nenadne bolečine, frustracije ali obžalovanja« (Pinker 2008: 364). Najpogostejše in osnovne kletvice v slovenščini so *pizda*, *kurc*, *pička*, *fukati* in *jebati*, za katere se zdi, da imajo tudi najširšo besedno družino (Nežmah 2011: 32–33, 83–84; Babič 2015: 43).

2.1 Grafični evfemizmi v računalniško posredovani komunikaciji

Anonimnost spletnega prostora je zelo priročna za izražanje potlačenih občutij posameznika: računalniško posredovana komunikacija tako postane sredstvo in prostor za provokacijo ter brezpredmetno žaljenje drugih (Antončič 2006: 60). Kletvice in psovke so med najpogostejše rabljenimi tabuiziranimi besedami v računalniško posredovani komunikaciji (Vranjek Ošlak in Centa 2015: 77).¹

Večinoma v računalniško posredovani komunikaciji kletvice in psovke ni-so tolerirane – npr. žaljivi komentarji pod novinarskimi prispevki so pogosto avtomatsko izbrisani (Antončič 2006: 66; Vranjek Ošlak in Centa 2015: 76). Z namenom, da bi se izognili brisanju, se uporabniki pogosto odločajo za samo-cenzuro svojih spletnih prispevkov. Na Twitterju, kjer sicer tovrstna avtomatska cenzura ne obstaja, je lahko motivacija za samocenzuriranje dejstvo, da spletna skupnost ne odobrava takega izražanja.

Najpogostejši način prikrivanja neprimernih besed v računalniško posredo-vani komunikaciji je vstavljanje različnih črk ali nečrkovnih znakov. Šifrirane tabuizirane besede je Crystal poimenoval grafični evfemizmi (Crystal 2011: 18). Samocenzuriranje kletvic in psovke v računalniško posredovani komunikaciji so že obravnavale ali vsaj zaznale različne raziskave. Antončič (2006: 65–66) ugotavlja, da uporabniki forumov v žaljive besede pogosto vstavljajo različne nečrkovne znake, npr. pike (*K.u.r.c.*) ali zvezdice (*kur****); za zvezdice avtorica raziskave domneva, da bi lahko bile tudi posledica posredovanja moderatorjev. Nežmah (2011: 76) navaja grafične evfemizme tipa *k...*, Michelizza (2015: 123) pa ugotavlja, da ločila v računalniško posredovani komunikaciji nastopajo tudi v drugačnih vlogah, npr. *ne.me.je.bat*. Allan in Burridge (1991) opozarjata, da je nadomeščanje črk z drugimi nečrkovnimi znaki značilno za zapisani jezik v splošnem smislu, ne zgolj za računalniško posredovano komunikacijo. Podoben primer zasledimo tudi v Slovenskem pravopisu 2001 (dalje SP 2001), prim. § 258, kjer beremo, da neskladenjsko piko pišemo navadno namesto vsake izpuščene črke v besedi ali številki v številki; naveden je primer *Za en d... je*. Vse to je tudi v skladu z opažanji Budagove (2014: 178), ki v medijih pogosto

¹ Raziskava sovražnega govora v spletni komunikaciji (Vehovar idr. 2012: 181) je pokazala, da so neprimerne in vulgarne besede (ki se večinoma uporabljajo pri preklinjanju) za anketirance najmanj moteče.

opaža grafične evfemizme tipa *f****. Budagova (prav tam) še opozarja, da grafični evfemizmi ne spremenijo pravega pomena denotata.

Najbolj obsežno nam poznano raziskavo grafičnih evfemizmov je izvedel Kudirka (2012), ki je opazil, da so grafični evfemizmi splošno razširjeni v računalniško posredovani komunikaciji, saj jih avtomatsko preverjanje programov ne zazna. Avtor navaja, da so glede na njegovo analizo najpogostejši v spletnih forumih, komentarjih pod novinarskimi prispevki in spletnih klepetalnicah. Ločuje šest tipov grafičnih evfemizmov: 1) vstavljena črka, 2) vstavljen presledek, 3) vstavljen nečrkovni znak, 4) zamenjava črke z nečrkovnim znakom, 5) izpust dela besede (začetek, sredina, konec) in 6) šifriranje (zaporedje nepovezanih nečrkovnih znakov, npr. #@%&*\$.)²

3 Analiza gradiva

V nadaljevanju predstavljamo tipe grafičnih evfemizmov, ki smo jih opazovali na primeru tvitov in komentarjev pod novinarskimi prispevki. Analiza je bila opravljena na besedilih, zbranih v besedilnem korpusu Janes (Erjavec idr. 2015), in sicer na podkorpusih tvitov (JANES v0.3.4 Tweet) in komentarjev pod novinarskimi prispevki (JANES v0.3.1 Comment). Korpus tvitov ima 70.104.566 pojavnic, korpus komentarjev pa 14.956.759, skupno torej govorimo o korpusu 85.061.325 pojavnic. Iskanje je bilo izvedeno z iskalnimi poizvedbami *kur**, *piz**, *jeb**, **urc*, **urac* in **izda*, s čimer smo želeli zajeti čim več v drugih študijah že prepoznanih tipov grafičnih evfemizmov, analiza pogostnosti ni bila v ospredju. Zaradi ohlapnosti iskalnega pogoja je bilo med rezultati veliko nerelevantnih zadetkov, ki smo jih v analizi ročno izločili. Nekateri tipi, ki jih je opazil npr. Kudirka (2012), so se v naši analizi pokazali kot manj pogosti, zato smo njegovo klasifikacijo nekoliko preoblikovali.

V nadaljevanju navajamo tipe grafičnih evfemizmov, ki smo jih razdelili v šest skupin, sedma skupina pa vsebuje še nekatera druga opažanja, ki so sicer tesno v povezavi z analiziranimi grafičnimi evfemizmi in obravnavanimi tabuiziranimi besedami. Pogosti tipi grafičnih evfemizmov so: 1) nečrkovni znak nadomešča črko, 2) dodaten nečrkovni znak v besedi, 3) menjava črke z vizualno podobnim nečrkovnim znakom, črko ali števko, 4) menjava črke z izgovorno podobno črko ali kombinacijo črk, 5) ponavljajoče se črke, 6) izpust samoglasnikov in 7) drugo.

² Stramljič Breznik in Voršič (2009: 828–829) omenjata nov tip novotvorjenk, imenovan grafoderivati, ki za učinkovanje uporabljajo različne grafične in ortografske prvine (npr. *M!ZA*). Uporabljene so različne kombinacije simbolov z ikonsko ali vizualno komponento.

3.1 Nečrkovni znak nadomešča črko

Neki znak v kletvici ali psovki najpogosteje nadomešča zvezdica (*) ali pika (.), npr.: *piz***, *kur***, *kure**, *kura**, *kur..*, *piz.ijo*, *kur.c*, *jeb.jo* ipd. Redkeje zasledimo še podčrtaj (_), npr. *kur_ev*, *kurb_h*, *Jeb_š*, ali opuščaj ('), npr. *kur'c*, pri čemer v zadnjem primeru najverjetneje niti ne gre za grafični evfemizem, temveč za zaznamovanje polglasnika pri izgovoru ali izpust črke pri zapisu. Podobno je lahko zaznamovan še izpust neobstoječih samoglasnikov, zlasti i-ja: *Jebat'ga*, *jeb'ca*, *jeb' se*.

Največkrat je nadomestnih znakov toliko, kolikor je črk (npr. *kur.a*, *kura.*, *kur..*, v *kur.u*, *kur..n sin*, *piz.arijo*), kar je tudi sicer povsem v skladu z že omenjenim pravopisnim pravilom. V analiziranem gradivu pa smo zasledili tudi primere, ko je število nadomestnih znakov povsem poljubno. Teh je lahko več, kot je črk (npr. v *kur*****, *piz.....*, *kur..a*, *kur@...*, v 3 *piz... mate...*, *jeb--m*), redko pa tudi manj (npr. *k.* ali *kurX*, kjer pravzaprav ni jasno, ali znak *X* nadomešča eno ali več črk).

3.2 Dodaten nečrkovni znak v besedi

Pogosti so tudi primeri, ko vstavljeni znak ne nadomesti črk(e), ampak je v besedo samo dodan, npr. *kur.ba*, *piz-dit*, *je_ba*, *jeb*ote* ipd. V gradivu smo zasledili tudi primer, kjer je v besedo vstavljen grafični znak za srce: *kur♥čiti se*. Včasih je lahko v besedo namenoma vstavljen presledek, npr. *kur ba*. V gradivu smo zasledili še primer *piztdun*, kjer pa se je uporabnik po vsej verjetnosti zatipkal, saj je tipka za črko *z* na tipkovnici zraven tipke za črko *t*.

3.3 Menjava črke z vizualno podobnim nečrkovnim znakom, črko ali števko

Zasledimo tudi tip grafičnih evfemizmov, kjer uporabniki eno od črk zamenjajo z vizualno podobnim nečrkovnim znakom, črko ali števko. Ta način se zdi zelo učinkovit za izogibanje avtomatskemu zaznavanju, hkrati pa od uporabnika zahteva najmanj miselnega preskoka pri razumevanju, kaj je zares mišljeno. V gradivu smo našli naslednje primere:

1. črko *a* nadomesti znak @: *kurac* > *kur@...*; *kurba* > *hurb@*; *jeba* > *jeb@*;
2. črko *b* nadomesti črka β ali števka 3: *kurba* > *kur β a*, *kur3a*;
3. črko *k* nadomesti črka *h*: *kurba* > *hurb@*;
4. črko *u* nadomesti črka *ü*: *kurc* > *kürc*.

3.4 Menjava črke z izgovorno podobno črko ali kombinacijo črk

Za naslednji tip grafičnih evfemizmov je značilna zamenjava črke z drugo črko ali kombinacijo črk, ki je (zlasti v tujih jezikih) izgovorno podobna. V gradivu smo zasledili naslednje zamenjave:³

1. črko *b* nadomesti črka *v*: kurba > kurva; kurbica > kurvica;
2. črko *c* nadomestijo *tz*, *ts* ali *z*: kurec > kurtz, kurts, kurz;
3. črko *č* nadomesti *ch* ali *ć*: kurčiti > kurchiti; jebač > jebach, jebać;
4. črko *g* nadomesti *h*: jebiga > jebiha;
5. črko *i* nadomesti črka *y* ali *ee*: pizda > pyzda, peesda; pizdarija > peezdarija; pizditi > peezditi;
6. črko *j* nadomesti črka *i*: jebote > iebote; jebanje > iebanie; jebemti > iebemti;
7. črko *k* nadomestita črki *q* ali *c*: kurec > qurc, qurac, curc;
8. črko *š* nadomesti *sh* ali *ž*: jebesh > jebesh; jebemtiš > jebemtiž;
9. črko *z* nadomesti črka *s*: pizda > pisda, peesda; pizditi > peesditi; pizdarija > peesdarija.

3.5 Ponavljajoče se črke

V analiziranih besedilih lahko zasledimo tudi ponavljajoče se črkovne elemente, npr. *pizszsdim*, *pizzzzzda*, *pizdaaa*, *piiizda*, *kurzzzu*, *kuratzzzz*, *jeboteeee*, *jeeeebi*. Tovrstni zapisi so pogosti, ko je avtor besedila pod čustvenim vplivom, učinek zapisanega pa je podoben kričanju v govorjenih besedilih.

3.6 Izpust samoglasnikov

Zlasti pri kletvicah korena *jeb-* je pogost zapis brez samoglasnikov. Ti so pogosto namenoma izpuščeni, saj je beseda prepoznavna tudi brez njih. Nekaj primerov: *jbt*, *jbga*, *jbtga*, *jbmt*, *jbš*, *jbnti*, *JBat*.

3.7 Drugo

V nadaljevanju navajamo tri skupine primerov, kjer so primarno izražene uporabnikove kreativne domislice in kjer je bolj kot prikrivanje kletvic poudarjena igra z jezikom, čeprav gre verjetno za kombinacijo obojega. V prvi skupini so sklopi, v drugi besedotvorne prekrivanke,⁴ v tretji pa izpeljanke in

³ V gradivu zasledimo tudi naziv oddaje *Jebella cesta*, kjer gre za dvostopenjsko evfemizacijo kletvice (prvotna evfemizacija je tipa *jebela*, drugotna pa je grafična, torej na ravni zapisa).

⁴ O besedotvornih prekrivankah je pisala Logar (2006).

zloženke. Dodatno je nato predstavljena primerjava še neuslovarjenih tvorjenk z uslovarjenimi, posebej izpostavljam bogat nabor tvorjenk s korenem *pizd-*.

3.7.1 Sklopi

V analiziranem gradivu zasledimo več sklopov, ki vsebujejo tudi kletvice. Ker so te pisane brez presledka,⁵ torej skupaj z delom drugega besedila, jih avtomatsko cenzuriranje težje izloči. Prvotni namen take rabe verjetno ni šifriranje. Navajamo nekaj primerov: *pizdapaponedeljek*, *pizdapares*, *Pizdakjejtšvimizjavnihsredstev*, *zaenkurc*, *jebisenezanimame*, *jebesemizacelsvet*. Posamezne besede tovrstnih sklopov so včasih ločene z velikimi začetnicami, npr. *KuracImašAuto*, včasih se velika začetnica pojavi sredi besede, npr. *JebEnti*, včasih na začetku zloga, npr. *JeBoTe*, zasledimo tudi zapis s samimi velikimi tiskanimi črkami. Podobno kot pri ponavljajočih se črkovnih elementih tudi zapis s samimi velikimi tiskanimi črkami učinkuje kot kričanje v govornih besedilih, npr.: *JEBEMTIALAHKOŽEZASPIM*, *JEBEMTIVALENTINOVO*. Pogost je tak zapis t. i. kletvenega obrazca *Pizda ti materna!* (Nežmah 2011: 32), ki se pojavi v številnih variantah: *pizdajimatrna*, *pizdavammaterna*, *pizdamumaterna*, *pizdumatr*, *pizdomatr*, *pizdamaterina*, *pizdomaterno*, *pizdumatrnu*. Zelo pogosti so sklopi tudi v primeru glagola *jebati*,⁶ kjer zasledimo zlasti naslednje tipe:

1. *jebati* KOGA: *jebiga*, *jebote*,⁷ *jebatga*, *jebovas*, *jeboga*, *jebojih*, *jebemte*, *jebime*, *jebesježa*, *jebesdrzavo*, *jebalismoježa*;
2. *jebati* KOMU KAJ: *jebemvamsunce*, *jebemvamvsepospisku*, *jebemtidramo*, *Jebesmiprase*, *Jebemtitortiljačipsinjebenomlekovprahukijenotri*, *jebemvammaterkleptomansko*;
3. KDO *jebati* KOGA: *jebovaspasmater*, *jebovasbog*, *jeboihbog*, *jebotevalentin*;
4. KAJ *jebati* KOGA: *jebalatefrizura*, *jebalagatriindvajsetica*;
5. vključeno širše sobesedilo: *jebemtimaterjemraz*, *jebotekdeživim*.

3.7.2 Besedotvorne prekrivanke

V drugi skupini so besedne igre, ki se poigravajo z zamenjavo dela neke splošno poznane besede, pogosto tudi lastnoimenske, s korenem kletvice. V gradivu smo našli naslednje primere:⁸ *pizdarna* (< *pizda* + *pisarna*), *Pizdojna* (< *pizda* + *Postojna*), *kurbenizon* (< *kurba* + *kombinezon*), *kurbineža* (< *kurba* + *kombineža*), *jebokracija* (< *jebenti* + *demokracija*), *jebentikator* (< *jebenti* + *ventikator*).

⁵ O besedotvornih sklopih je pisala Logar (2005).

⁶ V sklopu analize glagola *jebati* zasledimo tudi običajne, negrafične evfemizme, npr.: *jebelacesta*, *jebelastrela*.

⁷ V mnogih primerih je opazen vpliv srbsčine oz. hrvaščine.

⁸ Iz sobesedila, vidnega v korpusu, lahko s precejšnjo gotovostjo sklepamo o motivaciji nastanka omenjenih priložnostnic, npr. *To ni demokracija, to je jebokracija*.

3.7.3 Izpeljanke in zloženske

Tudi v primeru izpeljank in zloženk zakrivanje kletvic ni primarnega pomena, poudarjeni sta igra z jezikom in želja po izvirnem izražanju, npr. *jebanizem* (< izpeljanka po zgledu komunizem, kapitalizem ipd.), podobno še: *jebačina* in *kurbetina*. Primer take zloženske je *jebodrom* (< zloženska po zgledu hipodrom, aerodrom ipd.), podobno še: *kurcokazec*.

3.7.4 Uslovarjene in še ne uslovarjene tvorjenke

Posebej predstavljamo še zelo izstopajočo besedno družino s korenomo *pizd-*. Res bogata je v analiziranem gradivu skupina novotvorjenk: *pizdakanje*, *pizdonter*, *pizdunček*, *pizdunstvo*, *pizdulin*, *pizdoliranje*, *pizdurina* itd. Nekatere, ki so tudi v korpusu pogostejše, so že uslovarjene: *pizdun* (Slovar slovenskega knjižnega jezika – 3. izdaja (dalje eSSKJ), Slovar novejšega besedja (dalje SNB)), *pizdarija* (SP 2001, SNB), *pizditi* (eSSKJ, SP 2001, SNB), *pizdenje* (eSSKJ, SP 2001; pri *pizditi*). Besedotvorje pri korenih *jeb-* in *kur-* ni tako produktivno. Navajamo nekaj primerov: *jebačina*, *jebada*, *jebivetrski*, *kurbetina*, *kurcokazec*, *kurbišče* (že zabeležen v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (dalje SSKJ)), med njimi so tudi manjšalnice: *jebčkati* (*se*), *jebica*, *kurbica* (SSKJ in SP 2001), *kurček*.

Kot zanimivost navajamo še nabor iztočnic s korenomo *pizd-* v Pletersnikovem Slovensko-nemškem slovarju iz leta 1894: z iskalno poizvedbo *pizd** po omenjenem slovarju (na spletnem portalu Fran) dobimo 18 iztočnic.

pizda, f. 1) die weibliche Scham; — 2) (preprosta psovka): der Feigling; — 3) der Hosenschlitz: hlače na pizdo, Dol. pizdáča, f. ein Schimpfwort für ein Weib, C.

pizdáča, f. ein Schimpfwort für ein Weib, C.

pizdarka, f. die Blaumeise (*parus caeruleus*), Svet. (Rok.); — prim. pizdurka.

pizdati se, -am se, vb. impf. (preprosto) beim Weinen den Mund verzerren, flennen, C.

pizdác, -dca, m. ein geiler Mensch, Valj. (Rad).

pizdica, f. dem. pizda.

pizdič, m. ein Schimpfwort für einen feigen Menschen, Mur.

pizdína, f. = pizda, M.

pizdíniti se, -ínim se, vb. impf. = pizdati se, Štek.

pizditi se, pizdim se, vb. impf. = pizdati se, C.

pizdočivka, f. die Schwanzmeise (*parus caudatus*), Z.; — die Graumeise, die Sumpfmeise (*p. palustris*), (pezdečivka) Cig., C., Frey. (F.), Idrija, Ig (Dol.); — die Blaumeise (*parus caeruleus*), (pizdačivka) Svet. (Rok.).

pizdogriž, -gríza, m. der Gift-Hahnenfuß (*ranunculus sceleratus*), Mur., SIgor.-C.

pizdohlást, -hlásta, m. neka ped dolga riba v Savi, Zidani Most-Erj. (Torb.).

pizdolîn, m. der Flenner, C.

pizdolîniti se, -înim se, vb. impf. flennen, C., Z.; — prim. *pizdati se*.

pizdomîčje, n. coll. die Hauhechel, C.

pizdomîk, -mîka, m. die Hauhechel (ononis), C.

pizdûrka, f. die Blaumeise (*parus caeruleus*), Z., Dol.; (»pezdurka«, die Graumeise, die Sumpfmise [*parus palustris*], Cig.).

Pogosto gre za narečna poimenovanja rastlin in živali, ki jih Pleteršnik v slovarju popisuje zelo nadrobno, zasledimo pa jih tudi v naši analizi slovenske računalniško posredovane komunikacije, npr.: *pizdogriz* 'zlatica'. Nežmah (2011: 31) je prepričan, da »je *pizda* v mentaliteti tedanjih Slovencev igrala pomembno komparacijsko vlogo, saj so prek nje lahko opisovali svet, ki jih je obdajal«. Tudi primerjava števila dobljenih iztočnic pri iskanjih *kur** in *jeb** v SSKJ in Pleteršnikovem slovarju je v prid slednjemu.⁹

3.8 O (ne)pogostnosti šifriranja

Če si ogledamo frekvenco pojavitev večine navedenih primerov, ugotovimo, da gre za primere, ki niso zelo pogosti, kar je razumljivo, saj se uporabniki želijo izogniti cenzuri ali pa na neki način izstopati. Primeri grafičnih evfemizmov, ki smo jih analizirali v prispevku, imajo največkrat do 5 pojavitev, navajamo nekaj pogostejših: *peesda* (78 pojavitev), *jbt* (45 pojavitev)¹⁰, *jebesh* (26 pojavitev), *jbga* (18 pojavitev), *kur*c* (13 pojavitev). Čeprav se zdi, da je oblika zapisa *peesda* razmeroma pogosta, pa je treba opozoriti, da je ta kletvica v nešifrirani obliki (torej *pizda*) v različnih sklonskih oblikah v obravnavanem korpusu besedil zapisana več kot 2000-krat. Zaradi sorazmerno majhnega števila grafičnih evfemizmov in precej večjega korpusa tvitov v primerjavi s korpusom komentarjev pod novinarskimi prispevki ne moremo narediti resne primerjave med pojavitvami grafičnih evfemizmov v komentarjih pod novinarskimi prispevki, ki so moderirani, in v tvitih, ki niso.

4 Zaključek

Možnost anonimnega udejstvovanja na internetu je zaznamovala računalniško posredovano komunikacijo, saj je povzročila razmeroma visok delež sovražnega govora vseh vrst, zlasti pogosta je raba kletvic in psov. Zaradi tega so številni mediji in druga interaktivna spletna mesta poostriili nadzor nad uporabo tovrstnega besedja – sporočila, ki vsebujejo kletvice in psovke, so pogosto

⁹ O uvrstitvi posamezne besede v SSKJ je odločal uredniški odbor (prim. Nežmah 2011: 28).

¹⁰ JBT z velikimi tiskanimi črkami pa je kratica za Josip Broz Tito (31 pojavitev).

avtomatsko prepoznana in izbrisana. Stroga moderatorska pravila povzročajo, da uporabniki angažirano razvijajo nove, vse bolj inovativne načine izogibanja samodejnemu prepoznavanju spornih vsebin. Zaradi tega ostanejo njihove vsebine (vsaj za nekaj časa) neopažene in varne pred cenzuro. V računalniško posredovani komunikaciji so se začeli pojavljati t. i. grafični evfemizmi, ki na eni strani res pretentajo samodejno cenzuro, kjer ta obstaja, na drugi strani pa je razlog za njihov nastanek tudi v želji po inovativnem izražanju, v igri z jezikom (podoben izvor imajo evfemizmi tipa *imam te poln kufir*).

Z analizo, ki temelji na delnem korpusnem pristopu in se opira na razvrstitve grafičnih evfemizmov v že omenjeni raziskavi Kudirke (2012), skušamo prikazati različne tipe grafičnih evfemizmov, ki smo jih zasledili v gradivu. Pri tem je treba poudariti, da je bila analiza gradivno omejena zgolj na dva tipa računalniško posredovane komunikacije, in sicer na tvite in komentarje pod novinarskimi prispevki. Čeprav so bili iskalni ukazi zelo splošni in smo v analizi pregledali veliko gradiva, se zavedamo razsežnosti spleta in raznolikosti tipov računalniško posredovane komunikacije, zaradi česar predvidevamo, da je pestrost grafičnih evfemizmov na spletu še kompleksnejša. Poleg tega gre za jezikovno značilnost, ki ni lastna samo jeziku v računalniško posredovani komunikaciji, ampak se podobni jezikovni elementi pojavljajo tudi v tradicionalnih medijih. Zaradi njihove atraktivnosti so zlasti pogosti v oglaševanju in bodo zato v prihodnosti gotovo predmet nadaljnjih raziskav.

LITERATURA

Keith ALLAN in Kate BURRIDGE, 1991: *Euphemism and Dysphemism. Language Used as Shield and Weapon*. New York, Oxford: Oxford University Press.

Keith ALLAN in Kate BURRIDGE, 2006: *Forbidden Words. Taboo and the Censoring of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Teja ANTONČIČ, 2006: *Jezikovne in stilne posebnosti novih medijev: primer spletnih klepetalnic*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. <<http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Antoncic-Teja.PDF>>, dostop 19. 6. 2017.

Saša BABIČ, 2015: *Beseda ni konj. Estetska struktura slovenskih folklornih obrazcev*. Ljubljana: Založba ZRC.

Aynur M. BUDAGOVA, 2014: Pragmatic Aspects of Mass-Media. Вісник Запорізького національного університету 1. 175–180. <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vznu_fi_2014_1_25.pdf>, dostop 19. 6. 2017.

David CRYSTAL, 2011: *Internet Linguistics*. London, New York: Routledge.

Tomaž ERJAVEC, Darja FIŠER in Nikola LJUBEŠIČ, 2015: Razvoj korpusa slovenskih spletnih uporabniških vsebin Janes. *Zbornik konference Slovenščina na spletu in v novih medijih*. Ur. Darja Fišer. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 20–26.

Robertas KUDIRKA, 2012: The Old and the New Formation of Euphemisms. Graphical Euphemisms Formation in Electronic Discourse. *Lietuvių kalba*, 6/6. s. p. <<http://www.lietuviukalba.lt/index.php/lietuviu-kalba/article/view/44/78>>, dostop 19. 6. 2017.

Nataša LOGAR, 2005: Besedotvorni sklopi. *Slavistična revija* 53/2, 171–192.

–, 2006: Stilno zaznamovane nove tvorjenke – tipologija. *Slavistična revija* (posebna številka), 87–101.

Mija MICHELIZZA, 2015: *Spletna besedila in jezik na spletu. Primer blogov in Wikipedije v slovenščini*. Ljubljana: Založba ZRC.

Bernard NEŽMAH, 2011: *Kletvice in psovke*. Ljubljana: Družba Piano.

Steven PINKER, 2008: *The Stuff of Thought. Language as a Window into Human Nature*. London: Penguin Books.

Maks PLETERŠNIK, 2014: *Slovensko-nemški slovar*. <<http://www.fran.si/>>, dostop 7. 4. 2017.

Irena STRAMLJIČ BREZNIK in Ines VORŠIČ, 2009: Grafoderivati v tiskanih oglasih. *Teorija in praksa* 46/6, 826–838. <http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip20096_Breznik_Vor-sic.pdf>, dostop 19. 6. 2017.

Vasja VEHOVAR, Andrej MOTL, Lija MIHELIČ, Boštjan BERČIČ in Andraž PETROVČIČ, 2012: Zaznava sovražnega govora na slovenskem spletu. *Teorija in praksa* 49/1, 171–189. <http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/TiP2012_1_Vehovar_idr.pdf>, dostop 12. 10. 2017.

Urška VRANJEK OŠLAK in Ajda CENTA, 2015: Prava frekvenca – analiza žaljivega govora v spletnih komentarjih. *Zbornik konference Slovenščina na spletu in v novih medijih*. Ur. Darja Fišer. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 75–79. <<http://nl.ijs.si/janes/wp-content/uploads/2015/11/JANES15-013-Prava-frekvenca.pdf>>, dostop 19. 6. 2017.

GRAPHIC EUPHEMISMS IN COMPUTER MEDIATED COMMUNICATION

Taboo words have been a part of human communication for as long as language exists. Scientists do not agree on why taboo words emerged, but it seems as if certain words have always been out-of-bounds for language users or have always caused certain negative feelings or reactions. Everyday communication (written and spoken) is filled with taboo words, either expressed openly or disguised and concealed as more or less harmless. The evolution of the Internet and its many communication possibilities has led to a new (and somewhat less hidden) growth of taboo words, especially swear words and words designed to insult the recipient of the communication.

The paper presents the analysis of graphic euphemisms of selected swear words in Slovenian computer mediated communication (on Twitter and in online news comments) and identifies different ways in which CMC users disguise taboo words in order to avoid automatic detection and deletion of their tweets or comments. The analysis was performed based on search queries *kur**, *piz**, *jeb**, **urc*, **urac* in **izda*. Most common graphic euphemism types are the substitution of a letter with a non-letter symbol

and the insertion of a non-letter symbol (e. g. *kur***, *piz.ijo*). The substitution of letters with visually similar symbols (e. g. *kur@...*), other letters or letter combinations with similar pronunciation (e. g. *kurz*, *kurchiti*, *pyzda*, *pisda*) are less frequent, as are doubled letters (e. g. *pizzzzzda*). Vowel omissions are also present (*jbt*). The analysis shows that CMC users are very innovative; juxtaposition (*pizdapaponedeljek*), puns (*kurbenizon* (< *kombinezon*)), and various word formation procedures (lexical root *pizd** seems to be especially productive, e. g. *pizdarna* (< *pisarna*)) are very common, even though their primary role is language play rather than taboo word encryption. In comparison with unencrypted taboo words, the frequency of which is measured in thousands, corpus data shows that individual graphic euphemisms are relatively infrequent.
